

IMAM ŠAFI I NJEGOVA “RISALA”

Dr. Džemaludin Latić

Aktuelni napadi na islam, koji dolaze iz središta civilizacije koja je, prije više od dva stoljeća, razum stavila iznad Objave, a vrijednosti koje Objava sobom nosi proglasila *mrtvim* (što je suštinski smisao Nicheove rečenice “Bog je mrtav”), upereni su, u prvom redu, na onaj drugi dio u definiciji islama prema kojoj je on *din ve šeri’ah* (monoteističko vjerovanje i njegov pravni sistem), odnosno na drugi dio Šehadeta (vjerovanje u Muhammedovo, s.a.v.s., poslanstvo).

Pozadina uzroka, motiva i ciljeva spomenutih napada iziskuje posebna istraživanja. Ti napadi, organizirani u *odlučnoj fazi razvoja čovječanstva*, pred sudbonosnim povijesnim i globalnim preokretima, nagnali su muslimanske umove da se sa još većom srčanošću bace na prezentiranje karaktera, obima i ciljeva islamskog zakonodavstva ili šeri’ata. U našim prilikama, od izuzetne je važnosti osvijetliti misao jednog od najvećih autoriteta u poznavanju šeri’ata, po mnogim utemeljitelja *usuli fikha*, principa islamske pravne nauke, imam Šafija, i njegovo djelo *Kitabu’r-risala fi usuli’l-fikh* ili, jednostavno, *Risala*, koje do danas nije prevedeno i u cijelosti komentirano na bosanskome jeziku.¹

¹ Na prijevodu ovog djela od epohalne važnosti za izučavanje šeri’ata rade dvojica studenata Fakulteta islamskih nauka, hfz. Muriz Mešić i hfz. Alem Koluh. O

Kratka biografija imama Šafija

Ebu Abdillah Muhammed ibn Idris eš-Šafi’i (u bosanskoj vjerskoj tradiciji: Šafija, imami Šafi) rođen je u Gazi (Palestina) 150./767. g., iste godine kad je na Ahiret preselio fakih koji je značajno odredio njegov misaoni i životni put, Ebu Hanife. Pripadao je plemenu Kurejš. Bio je Hašimija i Muhammedov, s.a.v.s., daleki srodnik. U ranom djetinjstvu je postao hafiz Kur’ana, poslije čega je napamet naučio i znamenitu knjigu iz islamskog prava Malika ibn Enesa (između 90. i 98. h./708. i 716. – 179./796.) *Muvetta’*.² Mnogo vremena je proveo s beduinima i temeljito upoznao staru arapsku poeziju. Ljubav prema imamu Maliku odvela ga je u Medinu, njegovom prvom velikom učitelju, od kojega je učio sve do smrti imama Malika. Politički aktivan, hapšen i amnestiran u burnim previranjima u ranoj islamskoj državi, sa uzavrelom intelektualnom radoznalošću, obreo se u Kufi, centru hanefijske, pretežno racionalističke pravne škole. Tu je dugo bio u društvu sa jednim od najpoznatijih Ebu Hanifinih učenika, Muhammedom eš-Šejbanijem (pres.

Imami Šafiju u našoj publicistici v. npr.: Fikret Karčić, *Istorija šerijatskog prava – Predavanja na I. goini. Islamskog teološkog fakulteta*, Sarajevo, 1987.; Šefik Kurdić, *Muhammed bin Idris eš-Šafi’i, Novi horizonti*, Zenica, 2000., br. 13;

189./805.), čije je knjige prepisivao. Njegovo posljednje duže stanište bilo je Kairo, gdje je napisao svoja najpoznatija djela i zaokružio svoj misaoni put. Preselio je na Ahiret 204./820.g., a ukopan je u Fustatu, gdje mu se i danas čuva turbe. Njegovi biografi (Davud ez-Zahiri, Jahja es-Sadži, Hatim er-Razi, Bejhaki i Jakuti) navode slijedeća Šafijeva djela: *Kitabu'l-umm* – polemički spisi i predavanja; *Kitabu akami'l-Kur'an* – djelo koje se bavi pravnim propisima Kur'ana; *Kitabu feda'ili'l-Kurejš* – djelo o vrlinama Kurješija; *El-Muktesaru'l-kebir ve'-menturat* – opsežno pravno djelo; *Kitabu'l-fikhi'l-ekber* – akaidsko djelo koje brani ešarizam; *Vasijjetuš-Šafi* – svojevrsno svjedočanstvo Šafijeve vjerovanja, i dr. Ipak, *Risala* je glavno djelo ovog velikog enciklopediste islamskih disciplina, djelo u kome se on iskazuje i kao mufessir, i kao muhaddis, a posebno kao fakih, pravni mislilac. Ono je napisano na onoj Šafijevoj životnoj i misaonoj sredokraći koja pomiruje racionalizam Ebu Hanife (80./699.-150./767.) i njegove kufanske pravne škole i ljubomorno čuvanje sunneta/tradicije medinskog prvaka znanja Malika ibn Enesa.²

Islamska jurisprudencija prije Šafija

Šeri'at je otjelovljenje idealnog života kako ga zamišlja islam; on je okvir samog islama. Dok *din* (vjerovanje) opisuje kakav bi trebao biti idealni život, šeri'at označava ispravnu stazu kojom treba ići kako bi se ostvario takav život. (Ovaj kur'anski termin etimološki nosi značenje *staze kojom se ide kako bi se stiglo do izvora bistre vode*.) Prema Šafiju, izučavanje šeri'ata je važnije od obavljanja nafila – zato što šeri'at u muslimanskome mišljenju ima veću praktičnu vrijednost od neobaveznog namaza.

² Šire o Šafijevoj biografiji i bibliografiji v. u: Majid Khadduri, *Islamic Jurisprudence – Shafi'i's Risala, Translated with an Introduction, Notes and Appendices*, Baltimore, 1961. (Haddurijeva studija nam je poslužila kao glavni izvor prilikom pisanja ovog rada.) V. i klasične islamske izvore o istoj temi: Ibn Abi Hatim el-Razi, *Kitab Adab el-Šafi'i va Manakibuh*, Kairo, 1953.; Abu Bakr Ahmed b. El-Husejn b. Ali el-Bejhaki, *Kitab Manakib el-Imam el-Šafi'i*, Kairo, n.d.; El-Fahr el-Razi, *Kitab Manakib el-Šafi'i*, Kairo, n.d.; Ibn Hajar el-Askalani, *Tavali el-Ta'asis bi-Ma'ali ibn Idris*, Kairo, 1301./1883.; i dr.

Prema islamskoj pravnoj nauci (jurisprudenciji), šeri'at potiče iz najvišeg božanskog izvora; on je otjelovljenje Allahove volje i pravde. Za razliku od pozitivnog prava, na šeri'at se gleda kao na idealni pravni sistem, ali, kao i pozitivno pravo, šeri'at odražava karakter društva u kome se razvija.

Idealizacija šeri'ata kao savršenog pravnog sistema produkt je pravničkog mišljenja koje je, kroz brojne generacije, zaokupljalo muslimanske umove. Prvi koji je sistematski postavio i razradio islamsku pravnu misao u takvoj idealizaciji bio je Muhammed ibn Idris eš-Šafi'i. Niko kao on nije tako snažno istakao ideju da se jasno pravi razlika između božanskog, savršenog i vječnog, i ljudskog, povijesno determiniranog i nesavršenog prava. Imam Šafi smatra da je islamsko pravo objavljeno na nadnaravan, božanski način, ali i sa supermundanom (nadzemaljskom) svrhom. Islamsko *jus divinium* je idealno, vječito i pravedno pravo u tome smislu da je ono dano za sva vremena i da su dužni, i u mogućnosti, primjenjivati ga svi ljudi; idealni život je onaj koji se vodi u striktnoj saglasnosti sa ovim idealnim pravom.

Islamsko pravo prethodi državi, koju ono konstituira, i ono je neovisno od ljudske egzistencije. Država se formira radi toga da ostvari to pravo, a ako to nije u stanju, ona gubi svoj *raison d'être*, u kom slučaju pojedincima ostaje obaveza da na ovaj način gledaju na to pravo i da ga ostvaruju u granicama svojih mogućnosti.

U kakvim okolnostima je Šafi razvijao svoj sistem?

Poslanik Muhammed, s.a.v.s., naučavajući tevhid u punom smislu te riječi, došao je u sukob ne samo sa arabljskom višebožaćkom, henoteističkom religijom, nego i sa arabljskim *sunnetom* (dosl., običaj, ustaljena praksa), tj. pravnim normama i moralnim vrijednostima koje su dotle vladale u arabljskom društvu. Njegovo pozvanje koje je odbacivalo *širk* (višeboštvo) u korist jednog i jedinog Boga neminovno je rezultiralo uspostavljanjem supremacije Božije volje nad idolatrijskim pravom. Na taj način je Kur'an postao temeljni izvor islamske legislative (zakonodavstva), a

sunnet, sada kao praksa posljednjeg Božijeg poslanika, s.a.v.s., kao neobrađen materijal u ranom dobu islama, prema usaglašenome mišljenju ummeta, zauzima poziciju drugog izvora iste legislative.

Sa smrću poslanika Muhammeda, s.a.v.s., poslanička legislativa je došla do svoga kraja. Nakon Poslanikove smrti, hulefai rašidin su donosili svoje odluke na temelju dva spomenuta izvora i *idžtihadom* (vlastitim rezoniranjem). Sa naglim širenjem islama u prvom stoljeću po Hidžri, širilo se i islamsko pravo nadomještajući običajno arablansko pravo na prostoru Arabijskog poluostrva. U Siriji i Iraku je isto običajno pravo pretrpjelo uticaje bizantske i perzijske civilizacije.³

U prvim stoljećima se islamska pravna misao razvijala u svoja dva najvažnija centra, odakle se širila diljem rane islamske imperije. Prvi takvi centri bili su u Iraku (Kufa i Basra), a drugi u Hidžazu (Medina i Mekka).

Irački pravници su stekli reputaciju racionalističke pravne škole zato što su posezali za vlastitim promišljanjem na temelju *kijasa* (analogije) češće nego hidžaski pravnici. Kao osnivač ove škole označen je Ebu Hanife, zajedno sa svojim učenicima Muhamamedom Šejbanijem, Ebu Jusufom i Zuferom. Za hidžaske pravnike se, pak, tvrdi da su se konzistentnije pridržavali tradicije, manje upotrebljavajući vlastito prosuđivanje nego Iračani.

Hidžaski pravnici su djelovali u bešiki islama, gdje je Poslanikov sunnet bio najbolje izučen i sačuvan, i sasvim je prirodno što su oni inisistirali na tome da sunnet poslije Kur'ana bude najvažniji autoritativni izvor islamskog prava. Zato je malikijska pravna škola, poznata kao škola tradicije, tvrdila da je njezina pravna misao bliže islamskoj tradiciji od hanefijske pravne škole. Malikije su kritikovale iračke pravnike radi njihove navodne upotrebe vlastitog mišljenja i analogije na račun Poslanikova, s.a.v.s., sunneta.

³ O međusobnim uticajima ovih pravnih sistema v. više u: J. Schacht, *Foreign Elements in Ancient Islamic Law, Journal of Comparative Legislation and International Law*, 3rd series, Vol. XXXII (Novembar, 1950), kao i u: S.V. Fitzgerald, *The Alleged Debt of Islamic to Roman Law, Law Quarterly Review*, Vol. 67 (1951).

Međutim, nepristranom analizom je lahko uočiti i da se hanefijska pravna škola pridržavala tradicije više nego što joj to spočitavaju malikijski oponenti, ali i da je imam Malik ponekad znao odstupiti od Poslanikova sunneta, dajući prednost vlastitome mišljenju.

Tako je Šafijeva pravna misao bila determinirana iračkom i hidžaskom pravnom školom; rekli bismo, Šafijeva pravnička sinteza morala se pojaviti u historiji ukupnog muslimanskog pravnog umovanja.

U njegovo vrijeme, kad su vrata idžtihada bila povijesno zatvorena, imam Šafi bio je taj veliki fakih umjerenih pogleda koji je omogućio daljnji razvoj islamske pravne nauke. U njegovo vrijeme, svaki značajniji fakih morao je biti uvučen u *ihtilaf* (razilaženje) ili kontraverze između tradicionalne i racionalne pravne škole. Koja je pozicija tradicije u odnosu na Kur'an i druge izvore prava? Koja je pozicija vlastitog mišljenja i analogije u odnosu na Kur'an i tradiciju? U prvo vrijeme, imam Šafi bio je bliži školi tradicije, ustajući protiv zagovornika hanefijskog racionalizma. Kasnije, kad se preselio u Egipat, Šafi je osjetio potrebu da napravi balans između ovih dviju škola, tražeći njihove dodirne tačke i približavajući jednu drugoj.

Nastanak i izvori *Risale*

Prema već spomenutim Šafijevim biografima, izgleda da su postojale dvije verzije njegove *Risale*, starija i novija. Po svemu sudeći, Šafi je dopisivao, ispravljao i sam redigirao dijelove teksta ili čitava poglavlja. Upitan o tome, Ibn Hanbel je rekao: »Knjige koje je Šafi pisao u Iraku daleko su od perfekcije; tek kad se nastanio u Egiptu, on ih je ponovo napisao i doradivao».⁴ Rasprave o verzijama ove i drugih Šafijevih knjiga su dugačke i detaljne, što nije predmet ovog rada. Važnije je pitanje Šafijeve insipracije da napiše ovu knjigu i izvora kojima se služio prilikom pisanja. Njegovi biografi tvrde da se imam Šafi upoznao sa djelima gotovo svih pravnikova svoga doba, a sam Šafi,

⁴ Hadduri, nav.dj., 25, prema Ibn ebi Hatimu el-Raziju, 60.

posebno u svome djelu *Kitabu'l-umm*, kaže da je vodio naučne rasprave sa drugim fakihima, kao npr. sa Evzajjem, Malikom, Ebu Hanifom, Ebu Jusufom i Muhammedom Šejbanijem.

Glavni izvori njegove *Risale* su Kur'an, koga je naučio napamet u sedmoj godini, i Malikov *Muvetta'*, koga je napamet naučio kad je imao dvanaest godina. Kur'an je Šafiju bio inspiracija po dva osnova. Kao temeljni izvor prava, Kur'an ga je opskrbio materijalom za legislativu i predočio mu inspirativni ideal prema kome je ovaj učenjak oblikovao svoj pravni sistem harmonizirajući ga prema tom idealu. Šafi u svojoj *Risali* tretira 220 kur'anskih ajeta u kojima pronalazi specifične zakonske propise ili primjere iz kojih je izvodio principe ili pravna načela.

Drugi izvor na koga se naslanja Šafi je Poslanikov, s.a.v.s., sunnet. Već smo istakli da je starija verzija *Risale* napisana, između ostalog, sa ciljem da odbrani tradicionalnu pravnu školu, a u novoj verziji svoje knjige Šafi ne istražuje sunnet samo kao drugi izvor islamskog prava, nego i da bi iz njega izvukao vlastite propise i pravna načela. Šafi citira više od stotinu hadisa, a neke od njih ponavlja kao primjere za različita gledišta. Izgleda da je većinu ovih hadisa Šafi je preuzeo od učitelja od kojih je učio u Medini. Najveći od njih je, naravno, Malik, od koga je preuzeo dvije trećina ove hadiske građe, zatim Sufjan ibn Uzejn, Abdulaziz Daravardi, Ibn ebi Fudejk i dr.

Što se tiče samostalnog pravnog promišljanja i zaključivanja, sasvim je izvjesno da je glavnu inspiraciju Šafi pronašao u intenzivnim debatama koje je vodio sa hanefijskim fakihima iz Iraka, posebno sa Muhammedom Šejbanijem. Šafi nije samo studirao njihove radove, nego su se metod i principi njihova rezoniranja odrazili u njegovoj pravnoj školi. Nakon preseljenja u Egipat, Šafi je priznao svoj naučni dug prema Ebu Hanifi i Muhammedu Šejbaniju. On je sa njima dvojicom diskutirao kao sa svojim učiteljem i kolegom na istome misaonom putu.

Fundamentalne ideje *Risale*

Risala počinje poglavljem u kome se govori o vjerskim temeljima islamske jurisprudencije.

Nakon uobičajene hamdele Allahu, dž.š., i salati-selama Muhammedu, s.a.v.s., njegovoj porodici i ashabima, Šafi ističe da je čovječanstvo, u vrijeme prije pozvanja Muhammeda, s.a.v.s., bilo podijeljeno u dvije klase.

U prvu klasu su spadali oni koji nisu vjerovali u Boga i koji su obožavali idole, kamene biste i ostale objekte u prirodi, a drugu klasu su sačinjavali *ljudi Knjige*, koji su vjerovali u Boga i u učenja ranijih Božijih vjerovjesnika, ali su bili izmijenili Božije propise krivotvoreći ih i pomiješavši ih sa onim propisima koje je objavio Bog, dž.š.

Zbog ovog iskrivljenog vjerovanja, Uzvišeni je odlučio poslati posljednjeg Svoga poslanika, Muhammeda, s.a.v.s., čija je zadaća bila da obnovi ispravno vjerovanje i rekonstruira čovječanstvo u zajednicu koja će, izvršavajući Božije nepatvorene propise, biti poslušna svome Stvoritelju.

Šafi ukratko raspravlja o poziciji Kur'ana u islamu i obavezi muslimana da se pridržavaju Allahovih, dž.š., i Poslanikovih, s.a.v.s., propisa, a obaveza je svakome ko traži pravno znanje da ga crpi iz Allahove Knjige i sunneta Njegova Poslanika. Propisi Kur'ana dati su kao «jasno objašnjenje» (Kur'an, III., 132) za sva duhovna i temporalna pitanja.

Drugo poglavlje *Risale* odnosi se na raspravu o prirodi pravnih propisa u Kur'anu pod naslovom *El-Bejan (Jasno objašnjenje)*. Šafi kaže da je *el-bejan* skupni termin kojim se obuhvataju opći principi, kao i detaljni propisi islamskog prava, a dijeli ga u pet kategorija.

U prvu kategoriju spadaju specifični pravni propisi u tekstu Kur'ana kakvi su osnovne obaveze prema Allahu, dž.š. (izjava Šehadeta, namaz, post, zekjat i hadždž); u drugu kategoriju spadaju propisi čije je načine izvršavanja pojasnio Poslanik, s.a.v.s., u svome sunnetu (kao npr. broj svakodnevnih namaza, iznos koji se mora dati kao zekjat i sl.); u treću kategoriju spada poveći broj propisa koje je Božiji Poslanik, s.a.v.s., detaljno pojasnio; u četvrtu kategoriju spadaju svi propisi koje je Božiji Poslanik, s.a.v.s., donio zato što nema posebnoga kur'anskog teksta o njima; i u petu, finalnu kategoriju spadaju propisi do kojih se došlo idžtihadom putem kijasa ili analogije.

Samo oštromno istraživanje kur'anskoga teksta sa pravne tačke gledišta kakvo je pokazao imam Šafi moglo je dovesti do uvida da se kur'anski propisi i principi mogu svrstati u različite kategorije. Na početku, Šafi je sve te propise podijelio na općenite i one s pojedinačnim obimom. Neki od njih su – kaže Šafi – općeniti i imaju intenciju općenitosti, a u njih su uključeni posebni, pojedinačni propisi. Ali, postoje i oni kur'anski propisi pod koje potpadaju i opći i pojedinačni propisi, kao što postoje i takvi kur'anski propisi koji imaju intenciju da budu pojedinačni.

Nakon toga je Šafi kur'ansko zakonodavstvo podijelio u različit skup kategorija. Prema njegovome mišljenju, postoje općeniti propisi čiji smisao postaje jasan iz konteksta u kome se nalaze, a postoje i oni kod kojih njihov doslovni tekst indicira njihovo implicitno značenje. U treću kategoriju spadaju oni kur'anski propisi koje samo sunnet može specificirati kao općenite ili kao pojedinačne.

Takvom podjelom kur'anskih zakonodavnih ajeta, Šafi je dao veliki doprinos razumijevanju Kur'ana kao izvora islamskog prava. Odmah poslije takvog njegova fakiškog uvida u Kur'an, on se bacio na sličnu klasifikaciju Poslanikova, s.a.v.s., sunneta, gdje je također pokazao izuzetnu originalnost mišljenja. Medžid Hadduri čak kaže da je, u svome fakiškom pogledu na sunnet, Šafi «dao najveći doprinos islamskoj jurisprudenciji». ⁵ Sunnet se, prema Šafijevome mišljenju, prvo javlja kao *mubejjen* (objasnitelj) nekih jasnih i onih dvosmislenih i manje jasnih ajeta. Upravo u pogledu na sunnet, Šafi pravi jednaku distancu i prema iračkoj i prema hidžaskoj pravnoj školi. Prema njegovome mišljenju, i jedna i druga škola je u svojoj legislativi često znala prihvatiti hadise ili sunnete našeg Poslanika, s.a.v.s., koji se temelje na lokalnom običaju. Šafi smatra da samo autentična predaja od Poslanika, s.a.v.s., može biti obavezna i uzeti se za konstituiranje autoritativnog legislativnog izvora. Šafi pravi jasnu razliku između autentične predaje od Poslanika, s.a.v.s., i one narativne, koja je nastala kao plod mišljenja nekog od ashaba ili vodećih

fakiha; ova posljednja može biti uzeta samo radi objašnjenja smisla teksta, ali se ne može uzimati kao obavezujuća.

U pogledu *nesha* (derogacije, abrogacije ili dokidanja propisa), Šafi također daje originalan doprinos ukupnoj nauci o islamu.

U jednom dijelu svoje legislative, Kur'an zaista dokida neke propise koje je ranije bio donio i dalje zadržavajući i te ajete i te propise u svome tekstu. Sunnet, smatra Šafi, može samo pojasniti dokinute ili ajete u kojima se dokida određeni propis, ali on odbija Ebu Hanifino mišljenje po kome (vjerodostojni) sunnet može derogirati neki propis u Kur'anu.

Prema Šafiju, ni Kur'an ne derogira sunnet direktno, nego Poslanik, s.a.v.s., uvijek donese novi sunnet, u saglasnosti sa kur'anskom legislativom u onim slučajevima kad je kur'anska legislativa bila u kontradikciji sa ranijim sunnetom.

Pojam sunneta kod Šafija obuhvata izreke i odluke poslanika Muhammeda, s.a.v.s. Međutim, sunnet nije na istom stepenu kao kur'anski izraz. Pa, i pored toga, Stvoritelj od nas traži da budemo poslušni Njegovome Poslaniku isto kao što smo poslušni i Njemu, i obrnuto – neposluš Poslaniku je neposluš Allahu, dž.š.

U *Risali* u posebnom poglavlju raspravlja o autentičnom sunnetu koji je prenesen autentičnim lancem prenosilaca. Posebna novina u njegovom pogledu na sunnet je što Šafi smatra da ne postoji kontradiktornost među Poslanikovim, s.a.v.s., predajama. Kontradiktornost među njima se javlja kod onih koji ne poznaju okolnosti u kojima su te predaje izrečene i koji ne shvataju da neke predaje pobliže određuju druge predaje. Tako Šafi doprinosi da se izgledno mogu rješavati brojne nedoumice u vezi sa sunnetom koje su mučile islamsku pravnu misao.

Njegov metod je pomirujući, nazvan *te'vilom* (interpretacijom), kojim se istraživači ohrabruju da prihvate brojne Poslanikove, s.a.v.s., predaje bez bojazni da one budu odbačene.

U narednim poglavljima svoje *Risale*, Šafi, s ništa manje pažnje, raspravlja o *idžma'u* (konsenzusu), *kijasu* (analogiji), *idžtihadu* (vlastitom promišljanju), *istihsanu* (pravničkom

5 M. Khadduri, nav. dj., 35.

davanju prednosti ili prioriteta nečemu) i *ikhhtilafu* (naučnom razmimoilaženju). U pogledu konsenzusa, Šafi je evoluirao od mišljenja imama Malika, prema kome je *idžma'* saglasnost lokalnih učenjaka o nekom pitanju, do onog mišljenja (koje će, stoljećima kasnije, preuzeti Muhammed Ikbāl) po kome je *idžma'* saglasnost cjelokupne muslimanske zajednice o nekom pitanju. Tumačeći poznati hadis «Moj ummet se nikada neće složiti u zabludi», Šafi kaže da se – shodno njegovom pogledu na *idžma'* – to odnosi na fundamentalne principe, a nikako na detalje i ona pitanja koja su ostavljena učenjacima.

I, na kraju, Šafi se i opire i približava Ebu Hanifi kad raspravlja o idžtihadu i kijasu. Šafi u islamskoj jurisprudenciji ograničava upotrebu vlastitog rezoniranja odbijajući ono promišljanje koje je nerestriktivno. On naizmjenično i ne baš sa velikom pažnjom upotrebljava pojmove idžtihada i kijasa, ali, i pored toga, sasvim je jasno da dopušta vlastito rezoniranje samo putem analogije, ali i analogija (kijas) mora biti u saglasnosti sa duhom i općim propisima i principima šeri'ata. Na taj način, Šafi je napravio prijeko potrebni balans između onih koji naširoko upotrebljavaju kijas i onih koji ga u potpunosti odbijaju.

m

Summary

IMAM SHAFI AND HIS RISALA

Prof. Dzermaludin Latic, Ph.D.

The author writes about Imam Shafi, one of the four greatest legal authorities in the early Islam, the author of the Risala (a declaration, addressed to an unknown reader) and a founder of the Islamic jurisprudence principles.

The author points out to the importance of studying this classical Islamic scholar in times when certain Islamophobic centers in the West attack this second element of the Islamic teaching.

موجز

الإمام الشافعي ورسالته

أ. د. جمال الدين لاتيتش

يهتم الكاتب في مقاله هذا بالإمام الشافعي، أحد أئمة الفقه الأربعة في عصور الإسلام المبكرة، ومؤلف "الرسالة"، ومؤسس مبادئ القانون الإسلامي.

ويؤكد الكاتب أهمية التعرف على فكر هذا العالم الإسلامي الكبير، وخاصة في زماننا هذا، الذي تنطلق فيه من بعض مراكز الخوف من الإسلام في الغرب، الهجمات ضد هذا الجزء الثاني من تعاليم الإسلام.